

# Sürgős intézkedést az iskolai könyvtárakról

„Minden osztott általános iskolában és középiskolában *egységes, a pedagógusok és tanulók igényeit egyformán szolgáló könyvtárakat kell működtetni.*” Határozott és egyértelmű rendelkezés ez, amelyet olvasva mindenki természetesen tartaná, hogy az idézett egységes rendelet tervezése előtt — elvileg legalább — minden ilyen iskolában létrehozták az ifjúsági és nevelői könyvtárt. S ahol különböző nehézségek miatt még nem sikerült, ott most már minél előbb az egységes iskolai könyvtár alapjait rakják le.

Úgy látszott tehát, hogy a per az iskolai könyvtárak és közkönyvtárak között már régen eldőlt és senki sem akar perújrafelvételt — legkevésbé a tanácsok oktatási osztályai. Talán egy kicsit meglepődve is olvastuk a Magyar Nemzet ápr. 28-i számában *Medvegy Antal* gimnáziumi igazgató vitacikkét, aki az iskolai könyvtárak nehéz helyzetét ecsetelve, nyíltan kimondja: „*az iskolai könyvtáraknak komoly ellenzői, elvi ellenségei vannak.* Ezek az ellenfelek éppen a tanúvizsgáztatás berkeiben találhatók, tehát illetékesek, s állásfoglalásuk döntő.” Azután felsorakoztat érveket és ellenérveket, de minket most elsősorban maga a *tény döbönt meg, mert sajnos, éppen fővárosi viszonylatban konkrét és igen veszedelmes formában találkozom vele.*

Mint tanácstag részt vettem az I. kerületi tanács oktatási és művelődésügyi bizottságának áprilisi havi ülésén, ahol az oktatási osztály helyettes vezetője bejelentette, hogy a fővárosi tanács vb. körlevelé alapján átszervezik az iskolai könyvtárakat, s a körlevél a) pontjának megfelelően a Szabó Ervin Könyvtár irányítása alatt összevonják a kerület gyermekkönyvtáraival. Meghökkenő bejelentés, hiszen nemcsak az iskolai oktató-nevelő munka érdekeinek mond ellent, hanem szemben áll az érvényes rendeletekkel is, amelyek világosan kimondják az iskolai könyvtárak szükségességét és részletesen intézkednek annak célját, elhelyezését és az ifjúsági könyvtáros feladatát illetően. Azóta csak annyit változott a helyzet, hogy a tanári és ifjúsági könyvtárakat egységes iskolai könyvtárrá kell összevonni, az idén pedig *ajánlásaiban* a III. országos könyvtárügyi konferencia így foglalt állást az iskolai könyvtár ügyében: „A konferencia — elismerve a kevés kivétel példamutató voltát — a minimális követelményektől is messze elmaradó általános iskolai és középiskolai könyvtárak ügyében ugyancsak a tanácsokhoz fordul. Abból indul ki, hogy a korszerű oktató-nevelő munka elengedhetetlen feltétele a korszerű iskolai könyvtár.” ... „Szükségesnek tartja, hogy a felszabadult tanteremből alakítsák ki a helyben olvasásra is alkalmas iskolai könyvtárakat, és hogy a jövőben minden új iskolában épüljön könyvtári helyiség.”

Az ÁB ülésén hirtelenében nem is tudtam mást tenni az említett fővárosi tervvel kapcsolatban, mint hogy tiltakoztam ellene. Érveim azonban hatástalanok maradtak. Természetesen sürgősen megszereztem a fővárosi tanács rendelkezését, amely szerint a

Fővárosi Népművelési Tanács 1970. jan. 30-án hozott határozata értelmében egységes fővárosi gyermekkönyvtári hálózatot kell létrehozni. Szervezeti szempontból három típusú javasolnak.

„A. *Tanácsi gyermekkönyvtárak*, amelyek a közvetlen hatáskörükbe tartozó általános iskolák teljes értékű gyermekkönyvtáráról is gondoskodnak;

B. *iskolákban működő tanácsi gyermekkönyvtárak*, amelyek az iskolai könyvtári és gyermekkönyvtári funkciókat egyaránt kielégítik;

C. *iskolai könyvtárak*, amelyek a státusuknak megfelelő iskolai könyvtári ellátást biztosítanak.”

Ez a körlevél tehát — elmentmondva a tényleges oktató-nevelői érdekeknek és rendelkezéseknek — minden szív-fájdalom nélkül lemond a modern iskola egyik legfontosabb létesítményéről, és csak harmadik pontjában említi, hogy (önálló) iskolai könyvtárak is működhetnek. És sajnos, a kerületek többségében tiltakozás helyett hajlandók az A- és B-típusú egységes közművelődési könyvtárakká átszervezni, a Szabó Ervin Könyvtár (azaz közművelődési könyvtár) felügyelete alá engedni az iskolai könyvtárak irányítását és fejlesztését.

Utalhatnánk ezzel kapcsolatban más, ezt a szemléletet tükröző megnyilatkozásokra is, de talán elég, ha egyik napilapunk „Gyermekkönyvtárak ma és holnap” címen megjelent cikkéből idézünk egy kis részt, hogy lássuk, mennyire eltorzítja a szemléletet egy-egy helytelen rendelkezés, kapott tájékoztatás. A cikk szerzője kijelenti: „Több, tagasabb, jobban felszerelt, vonzóbban berendezett gyermekkönyvtár kellene tehát ország-szerte. A megoldás útja — mint ezt a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársaival beszélgetve megtudtuk — szinte magától kínálkozik. Ma még két »külön asztalt« jelentenek egyfelől a közművelődési könyvtárak gyermekkönyvtárai és önálló gyermekkönyvtárai, másfelől az iskolák ifjúsági könyvtárai. Sőt, ez utóbbiak jóformán csak papíron léteznek. Köteleik hely híján vagy folyosói szekrényekben zsúfolódnak össze, vagy tanári szobában zárva őrzik őket, lakat alatt. Semmiképpen sincs meg a szabad böngészés, válogatás lehetősége, ami annyira vonzza a gyermekkönyvtárak látogatóit. — A kiút tehát az együttműködés, a közoktatásra és a közművelődésre szánt összegek célszerű elosztása, felhasználása.”

Azaz: a cikkíró értelmezése szerint iskolai ifjúsági könyvtárak helyett csináljunk *egységes közművelődési könyvtárakat*. Nyilván ezt sugalmazták a Könyvtártudományi és Módszertani Központ megkérdezett munkatársai. De vajon miért nem kérdezte meg a tájékoztatásra ez ügyben mégis csak illetékesebb Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum munkatársait?

Néhány évvel ezelőtt *Darvas József* az Irózsvettség nevében meghirdette, országosan elindította az olvasómozgalmat. Bizonyos eredmények máris mutatkoznak, de ahhoz, hogy valóban olvasó nép legyünk, sajnos, ez aligha lehet elegendő.

Az olvasóvá nevelést előbb, már az óvodában, általános és középiskolában kell kezdenünk! Aki pedig azt állítja, hogy ehhez nem iskolai könyvtárak, hanem közművelődési könyvtárak kellene, az vagy nem ismeri az iskolai munkát, vagy lebecsüli jelentőségét. A közművelődési gyermekkönyvtárak létesítése nagyon helyes és öröndetes, de sohasem helyettesíthetik az iskolai könyvtárakat. Mert az iskola önálló, nagyon is intenzív műhely, a könyv pedig ennek a műhelynek egyik nélkülözhetetlen munkaeszköze. A könyvtárosnak olyan pedagógusnak kell lennie, aki együtt él, lélegzik az iskolával, ismeri annak minden problémáját, célkitűzését, sőt, tanulóit, még ha netalán függetlenített könyvtáros lenne is már. A pedagógusok magukénak érzik a könyvtárt, úgy számolnak vele és használják föl oktató-nevelő munkájukban, mint például a biológus a biológiai szertár eszközeit, a földrajztanár a térképeket, a vetítőkészüléket, stb. Annyi különbséggel, hogy az iskolai könyvtár nem egyetlen tantárgy, hanem minden tantárgy közvetlen munkaeszköze kell hogy legyen.

Tudom, hogy a fővárosban kiadott tervezet átmeneti állapotnak, szükségmegoldásnak szánják. Csakhogy éppen az a baj, hogy nem jelentene semmiféle megoldást. Nem vitás, hogy az *iskolai könyvtárak működéséhez minden iskolában lehet bizonyos lehetőségeket teremteni, találni. Az oktatási osztályoktól és az igazgatóktól függ, s a leggyengébb megoldás is jobb, mintha megszüntetik az iskolai könyvtárakat.*

Kuriózusnak vessünk például egy pillantást az úgynevezett B-típusú könyvtárakra. A tervezet szerint a „B-típusú könyvtárak létrehozásához szükséges helyiségek átadásáról az oktatási ágazat gondoskodik”. Tehát olyan iskolákban hoznák létre, amelyekben van megfelelő helyiség. Azért talán, hogy másik, ilyen helyiséggel nem rendelkező iskolák gyermekei is hozzájuthassanak a könyvekhez? De hát ehhez miért szükséges, hogy a további fejlesztés és felügyelet nagy része ezután a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kezébe kerüljön? — Nem tudom, mennyire gondolták ezt komolyan. *Reméljük, hogy ez a tervezet csak tervezet marad, de önmagában az a tény, hogy ilyen terv készült, a legelébben mutatja, hogy az iskolai ifjúsági könyvtárak ügyében nagyon sürgős és hathatós intézkedésre lenne szükség.*

Seres József